

שמעתא אליבא דהלכתא

גליון תקס"ה | פרשת בהעלותך - בחול' נשא | תשפ"ג | קהילת הניכי הישיבות | רמות ב' | ירושלים תובב"א

פניני הלכה

האם צריך לעמוד בשעה שהש"צ אומר ברכת כהנים

כתב הרמב"ם (פס"ו מהל' תפלה וברכת כהנים ה"י) דציבור שאין להם כהן כלל, כשיגיע שלוח ציבור לשים שלום אומר או"י ברכנו בברכה המשולשת בתורה וכו' עם קדשך כאמור יברך ה' וישמרך וכו' ושמו את שמי וכו'. ואין העם עונים אמן. ומתחיל ואומר שים שלום. וביאר הכ"מ דמ"ש ואין העם עונים אמן, ר"ל אחר כל פסוק ופסוק, שאין עונים אמן אלא כשהכהנים מברכים, וכ"כ הכהן בו (סי' י"א).

והנה ב"מ משנה הל"ל מבואר שהם מוקצה מחמת גופם. וכן נקט התוס' שבת (ס"ק צח) והברכ"י (אות ד) בשם תשו' הגאון מהר"ם זצ"ל. וכן נקט הגר"ז (אות עח), וכת' דאפי' עוף שראוי לצחק בו תינוק כשבוכה אסור לטלטלו. והמ"ב (פתיחה לסי' שח ס"ק קמח) כת' דהם בכלל מוקצה כעצם ואבנים דהא לא חזו. אלא שההלכות קטנות (ח"א סי' מה) כת' שמתוס' (ב"מ מו: ד"ה פירא) [בענין קנין חליפין דבעי כל] נר' דקרי ליה לשור כלי, דכל שעושין בו איזה דבר ומיוחד לכך כלי מיקרי והא דאיתא בשבת (ס"ט) דאין מגביהין עגלים וסייחין, משום דלאו לצורך גופו ומקומו הוא אלא לצורך עצמו של איסור. והרע"א (על סע' מ) דחה דבריו דאשתמיט ליה דברי תוסי' הנייל שחלקו על הר"ר יוסף. והדברות משה (סי' לג ענף ד"ה מ"ב) דחה דאיתא הרע"א דשאני בעי"ח קטנים שלא שייכי למלאכה י"ל דס"ל להתוסי' שאין להחשיבם כלי.

ומלבד איסור מוקצה מצינו בביצה (לו:) לא רוכבין על גבי בהמה כו' גזרה שמה יחתוך זמורה. ובשבת (קנ"ד) איתא דאביי אשכחיה ליה לרבה דקא משפשיף ליה לבריה אגבא דחמרא א"ל קא משתמש מר בבעי"ח. ופרש"י דמשפשיף לבריה בשבת לשעשע התינוק. קא משתמש מר בבעלי חיים, ותנן (ביצה ס"ט) לא רוכבין ע"ג בהמה, וה"ה לכל תשמיש. וכן פסק השו"ע (סי' שח סע' יח וסי' ש"ט סע' א). וכת' המ"ב (סי' שח ס"ק ס"ב) דכל שימוש בבעי"ח כללו בכלל רכיבה ואסור, ואפי' במקום דליכא למיחש שמא יחתוך זמורה או לשפשיף את התינוק על גב הבהמה כדי לשעשע אותו דלא פלוג רבנן במילתייהו, ע"כ. ועיי' בביצה (י"ט) דמבואר דלסמוך על בעי"ח אינו אלא בכל כחו. וביאר הגרשז"א זצ"ל (שש"כ פכ"ז ג' ה) היינו משום דבפחות מכל כחו אינו חשיב כמשתמש. והנה במהר"ח או"י (ס"ס פ"א) כת' דנייל להתיר לטלטל עופות המצפצים בקול נאה בכלבו דליכא למיחש דילמא שמיט גדפייהו [עיי' לעיל אות א' בשם הרמב"ם] כיון שלא מטלטל אותם בידו אלא ע"י הכלוב, וכיון שבני"א נהנים בקולם לאו מוקצים נינהו, מידי דהוי אסליקוסתא שהוא עשב נאה למראה ולהריח [עיי' שבת ורש"י (ג:)], וקול ומראה כי הדדי נינהו לענין מעילה. ועיי"ש (ס"ס פ"א) שהר"א"ש השיב ע"ז דעל העופות לא מלאני לבי להתיר דאין ללמוד היתר שימוש בעי"ח מהיתר כלים, דאף כלי שמלאכתו לאיסור לצורך גופו ולצורך מותר, אבל צרורות שבחצר אפי' צריך מהם צורך גדול אסור לטלטל משום דאין תורת כלי עליהם, הכי נמי בבעי"ח ויתר בבעי"ח דאין משתמשים בבעי"ח ולא פלוג רבנן, ע"כ. והובא בידעת תורה (על סע' לו).

ובמנחת פנים (אות פ"ט) נזכר שירי מנהל על או"י סי' שח) תמה על הר"א"ש דמה ענין שימוש בעי"ח לטלטול, דהא בהמה ביזיט לא הוי מוקצה ואפי' אסור להשתמש בה. ובבבצל החכמה (לג - לד) הביא מהמאירי (ביצה לו:) שכת' דכשם שנאסרה רכיבה וכו' כך נאסר משום זה כל תשמיש בעי"ח אף בבהמה דקה וכו', ומשמע שבעופות לא נאמר איסור זה, ע"כ. ועיי' בפחד יצחק (ערך בהמה ג' א) שכת' דנר' שאותם הכלבים הקטנים שיש אנשים שמשתעשעים ומתחממים בהם בימות החורף לא יהיה אלא משתמש בבעי"ח דאסור. ר' ליטוף בעל חי

שמעתא אליבא דהלכתא

האם מותר לילדים לשחק עם בעלי חיים בשבת

א. איסור מוקצה בבעלי חיים. ב. לטלטל לצורך גופו או מקומו. ג. שימוש בבעי"ח. ד. ליטוף בעי"ח. ה. מיוחדו לשימוש. ו. צידת חיה ועוף שברשותו. ז. שיטת הרמ"א ושאר אחרונים. ח. מה בכלל בני תרבות. ט. בעי"ח שאינם נשמטים. י. מתיתות וסגירת כלוב. יא. קטנים מחזירין אותם לכלובם. יב. להכניסם לכלובם כשהם מוקצה.

א. איסור מוקצה בבעלי חיים
איתא בשבת קכ"ח ע"ב אין עוקרין בהמה חיה ועוף בחצר. ופרש"י אין עוקרין רגליה לגמרי מן הארץ דמוקצה היא לטלטלה. ומבואר דס"ל דבעי"ח אסור לטלטל משום מוקצה. והרמב"ם (שבת פכ"ה הכ"ו) פסק דאסור בכה"ג משום חשש תלישת הכנפיים. אלא דבש"ס שם דף מ"ה ע"ב איתא אמר רבי יוחנן הלכה כר"ש (דלית ליה מוקצה), ומי אמר רבי יוחנן הכי והא בעא מיניה ההוא סבא קרויא כו' הכא במאי עסקינן דאית ביה אפרוח מת (דלא חזי למיכל, ולכלבים נמי לא חזי, ובזה מודה ר"ש, רש"י). וכת' התוס' (ד"ה הכא) בשם הר"ר יוסף דלא נקט אפרוח חי, משום דחי חזי לשתק בו תינוק כשבוכה. אלא שדחו דבריו כי בההיא דכופין את הסל לפני האפרוחין (לעיל מג.) משמע דאסור לטלטלם. וכן נקט המרדכי (סי' ש"ט). והריטב"א (ד"ה והא) כת' ע"ז דאינו מחזור דהא בשבת דף קכ"ח לא משמע כלי. והתוס' הרא"ש (מה: ד"ה דאית) כת' על דברי הר"ר יוסף דא"כ אבן יפה תהא מותרת לטלטל מהאי טעמא. וכ"כ בהגהות אשר"י (פי"ג סי' כא). והמגיד משנה (פכ"ה הכ"ה) כת' דבעי"ח מוקצים הם לפי שאינם ראויים. וכת' הב"י (שם ד"ה כופין) שהמקור לזה מהש"ס הנייל דף קכ"ח. וכן פסק בשו"ע (סי' שח סע' מ).

ב. לטלטלם לצורך גופו או מקומו
והנה ב"מ משנה הל"ל מבואר שהם מוקצה מחמת גופם. וכן נקט התוס' שבת (ס"ק צח) והברכ"י (אות ד) בשם תשו' הגאון מהר"ם זצ"ל. וכן נקט הגר"ז (אות עח), וכת' דאפי' עוף שראוי לצחק בו תינוק כשבוכה אסור לטלטלו. והמ"ב (פתיחה לסי' שח ס"ק קמח) כת' דהם בכלל מוקצה כעצם ואבנים דהא לא חזו. אלא שההלכות קטנות (ח"א סי' מה) כת' שמתוס' (ב"מ מו: ד"ה פירא) [בענין קנין חליפין דבעי כל] נר' דקרי ליה לשור כלי, דכל שעושין בו איזה דבר ומיוחד לכך כלי מיקרי והא דאיתא בשבת (ס"ט) דאין מגביהין עגלים וסייחין, משום דלאו לצורך גופו ומקומו הוא אלא לצורך עצמו של איסור. והרע"א (על סע' מ) דחה דבריו דאשתמיט ליה דברי תוסי' הנייל שחלקו על הר"ר יוסף. והדברות משה (סי' לג ענף ד"ה מ"ב) דחה דאיתא הרע"א דשאני בעי"ח קטנים שלא שייכי למלאכה י"ל דס"ל להתוסי' שאין להחשיבם כלי.

ג. שימוש בבעלי חיים
ומלבד איסור מוקצה מצינו בביצה (לו:) לא רוכבין על גבי בהמה כו' גזרה שמה יחתוך זמורה. ובשבת (קנ"ד) איתא דאביי אשכחיה ליה לרבה דקא משפשיף ליה לבריה אגבא דחמרא א"ל קא משתמש מר בבעי"ח. ופרש"י דמשפשיף לבריה בשבת לשעשע התינוק. קא משתמש מר בבעלי חיים, ותנן (ביצה ס"ט) לא רוכבין ע"ג בהמה, וה"ה לכל תשמיש. וכן פסק השו"ע (סי' שח סע' יח וסי' ש"ט סע' א). וכת' המ"ב (סי' שח ס"ק ס"ב) דכל שימוש בבעי"ח כללו בכלל רכיבה ואסור, ואפי' במקום דליכא למיחש שמא יחתוך זמורה או לשפשיף את התינוק על גב הבהמה כדי לשעשע אותו דלא פלוג רבנן במילתייהו, ע"כ. ועיי' בביצה (י"ט) דמבואר דלסמוך על בעי"ח אינו אלא בכל כחו. וביאר הגרשז"א זצ"ל (שש"כ פכ"ז ג' ה) היינו משום דבפחות מכל כחו אינו חשיב כמשתמש. והנה במהר"ח או"י (ס"ס פ"א) כת' דנייל להתיר לטלטל עופות המצפצים בקול נאה בכלבו דליכא למיחש דילמא שמיט גדפייהו [עיי' לעיל אות א' בשם הרמב"ם] כיון שלא מטלטל אותם בידו אלא ע"י הכלוב, וכיון שבני"א נהנים בקולם לאו מוקצים נינהו, מידי דהוי אסליקוסתא שהוא עשב נאה למראה ולהריח [עיי' שבת ורש"י (ג:)], וקול ומראה כי הדדי נינהו לענין מעילה. ועיי"ש (ס"ס פ"א) שהר"א"ש השיב ע"ז דעל העופות לא מלאני לבי להתיר דאין ללמוד היתר שימוש בעי"ח מהיתר כלים, דאף כלי שמלאכתו לאיסור לצורך גופו ולצורך מותר, אבל צרורות שבחצר אפי' צריך מהם צורך גדול אסור לטלטל משום דאין תורת כלי עליהם, הכי נמי בבעי"ח ויתר בבעי"ח דאין משתמשים בבעי"ח ולא פלוג רבנן, ע"כ. והובא בידעת תורה (על סע' לו).

ובמנחת פנים (אות פ"ט) נזכר שירי מנהל על או"י סי' שח) תמה על הר"א"ש דמה ענין שימוש בעי"ח לטלטול, דהא בהמה ביזיט לא הוי מוקצה ואפי' אסור להשתמש בה. ובבבצל החכמה (לג - לד) הביא מהמאירי (ביצה לו:) שכת' דכשם שנאסרה רכיבה וכו' כך נאסר משום זה כל תשמיש בעי"ח אף בבהמה דקה וכו', ומשמע שבעופות לא נאמר איסור זה, ע"כ. ועיי' בפחד יצחק (ערך בהמה ג' א) שכת' דנר' שאותם הכלבים הקטנים שיש אנשים שמשתעשעים ומתחממים בהם בימות החורף לא יהיה אלא משתמש בבעי"ח דאסור. ר' ליטוף בעל חי

ה. מיוחדו לשימוש
אלא דיש לדון דלמא היכן שמקצה את הבעי"ח לשחק בו י"ל דלא חשיב מוקצה, וכמו שמצינו בסי' ש"ח סע' כ"ה בענין אבן שייחדה לשימוש. ועיי' לעיל בשם הרא"ש שדימה מוקצה דבעי"ח למוקצה דאבן, ומה שיישב למהר"ח או"י נראה דכוונתו דבעי"ח שעומד להנאת קולו לא חשיב שייחודו לשימוש דאין זה שימוש (אלא דלדעת השו"ע שם סע' כ"ה יחוד לצורך משחק לא מהני משא"כ להרמ"א). ועיי' בהלכות קטנות הנייל שמבואר דמהני ייחוד.

ועיי' בדברות משה (ס"ט) שכת' שבאמת תוס'י דפליג וס"ל דכיון שאינו עומד לזה אין להחשיבו כלי. וכן דעת הגרשז"א זצ"ל (שש"כ פ"ח הגה ס"ב, ועיי' פכ"ז הגה ק"א) דאף דאפרוח חי חשיב מוקצה אע"פ דחזי לשתק בו תינוק, מ"מ בכה"ג שהוא עומד ומיוחד לשימוש כזה שצריכים לטלטלו מסתבר דלא חשיב מוקצה. ועיי' באג"מ (ח"ה סי' כב אות ב) שכת' דהם מוקצה א"כ הם מיוחדים לשעשועים וכן מבואר בפחד יצחק (ס"ט). ובאז נדברו (ח"ה סי' כז אות א) נקט להקל לטלטל אקוריונים כיון שהדגים עומדים לנוי אינן מוקצים, אלא דמאחר שיש אחרונים שמחמירים יש להחמיר אם לא לצורך גדול. ועיי' בקצות השלחן (סי' קכ"א הגה ד) שהתיר בזה. ולפ"ז יוצא דיש מ"ח אם מותר לטלטל בעל חי שייחודו למשחק או לנוי. ולמעשה במקום צורך או לקטנים יש להקל. אלא דאכתי יש לדון בדין צידה כשמחזירין לטוב.
ו. צידת חיה ועוף שברשותו
תנן בשבת (ק"ה) חיה או עוף שברשותו הוצדן פטור. ופרש"י פטור אם צדן שהרי ניצודין ועומדין. וכן פסק הרמב"ם (פ"י הכ"ד). ועיי' בביצה (כ"ד) שאמרו צדן חיה ועוף משום שבאין לכלוב לערב ומזונותו עליך, והצד אווזין ותרנגולין ויוני הרדיסאות פטור. וכת' הרא"ש (ביצה פי"ג סי' א) בשם העיטור שאווזין ותרנגולין מותר לצודן, והא דאמרו פטור, פטור ומותר קאמר. ועיי"ש ברא"ש שמסיק דייל דאף תוסי' דשם מודים בזה כי חוזרין לכלובן ומזונותיו עליך לא מיתסר למצדיניהו. וכת' בק"נ (אות ה) דאע"פ דכל פטורי דשבת פטור אבל אסור, כת' התוס' (ג' ד"ה בר מהל) דלא חשיב שמאל אלא פטורין השנוין במשנה, אבל בברייתא איכא טובא דאסור ומותר. והר"ן (ביצה יג. ברי"ק ד"ה היכי) כת' שבעי"ח שנוחין לתפוש אין בהם משום צידה וכן הדת בחיות בני תרבות. ובהגה"מ (אות ה) כת' בשם רבינו ברוך דחיה ועוף שברשותו אין בהם משום צידה, ומה שאמרו בגמ' שבת דהצדן פטור, היינו בחיה ועוף שברשותו שמרדו או דעבדי לרביי ואסרו אם חן בבית גדול כ"כ שאם לא גדלו בין גבו"א היו צריכים מצודה, ואע"פ שיש לדחות ולומר דכוונת הגמ' דפטור ומותר מ"מ ראוי להחמיר, וביו"ט ודאי גם זה מותר כמבואר בביצה שם.

והבי' (סעי' שטו) כתב וז"ל: **תנן בשבת** (שם) חיה או עוף שברשותו הצדן פטור, וכל פטור לשבת פטור אבל אסור, בר מהנדך תלת (שם) וכי"כ **בהגה"מ** כו', וכתוב **בהגה"מ** בשם **רבינו ברוך** צדציקים ישראל ליהורא דבשבת פטור אלא לתפוס שבת סוס או פרה המורדים העשויים לרבוץ אפ"י בחצר אם החצר גדולה שאם לא גדולה בין בנ"א היו צדציקים מצודה, ע"כ. **והשו"ע** (סי' שטו סעי' ג) **פסק בהגה"מ** דחיה שברשותו אין בהם משום צידה כלל, ואם מרדו והם בחצר גדולה באופן הנ"ל אסור מדרבנן. **וביאר בבית דין הגר"א** (אות כו) דס"ל להשו"ע דאע"פ שבשבת תנן פטור, מ"מ ע"כ הכוונה דפטור ומותר כי בביצה תנן דמותר בחיה ועוף שברשותו ולא מרדו. אבל אם מרדו והם בחצר אסור מדרבנן. וכת' **המ"ב** (סי' ק"ג) דהיינו טעמא דאסורו במרדו בחצר גדולה **כי מחזי כעין צידה**.

ז. שיטת הרמ"א ויאר אחרונים

אולם **הש"ט** (הגהות מורכבי פא ע"ד) כת' דאסור ליקח אווזים ותרנגולים וחיות שיש לאדם בתוך ביתו, כגון צבאים שמגדלן בביתו, אבל בהמות מותר כגון פרות רוחלים ושאר בהמות, וחתול אסור ליקח בשבת. ועפ"י פסק **המ"א** דאסור לצוד חיה ועוף שברשותו, ואם צדן, פטור, אבל פרה וסוס, וכ"ש שאר חיה ועוף שמרדו, אם צדן חייב חטאת, וכן עיקר. חתול, דינה כשאר חיה ואסור לתפשה בשבת, ע"כ. ועי' **בה"ל** (שם) שביאר דבתרתי לטיבותא, דהיינו באינם מורדים בחצר קטנה, אף **לרמ"א** נ"ל דשרי. **ולהשו"ע** בעינן תרתי לריעותא לאסור, דהיינו חצר גדולה ומורדת עתה (ואף בכח"ג **לשו"ע** אינו אסור אלא מדרבנן). וכתב **המ"ב** (סי' ק"ג) דאחרונים פסקו כהרמ"א. **ובבה"ל** (ד"ה וי"א) כת' שמהנכון להחמיר לכתחלה.

ה. מה בכלל בני תרבות

וכת' **הר"ן** (ביצה יב. ד"ה גמי ה"ד מחוסר) **כל שאין המין צריך למצודה כגון אווזין ותרנגולין ויוני הרדסיות דבאין לכלובן לערב ונוחין לתפושן שם אין בהם משום צידה, וכן הדין בחיות בני תרבות, ע"כ. והמשאת בנימין** (סי' ה) כתב שכל חיה ועוף שברשותו ונעשין בני תרבות ובאין לכלובן לערב הוי כאווזין ותרנגולין. ואע"ג דכל מין שלהם אינו בני תרבות מ"מ **לאו במינא תליא מילתא אלא בידיה תליא מילתא**, וע"כ כל חיה ועוף דלא עבידי לרבויו חשיב בני תרבות, ע"כ.

ועי' **במ"ב** (סי' ק"ג) שכת' דבני תרבות הם אלו שהורגלו בבית וממילא יחזרו לביתם בערב ונוח לתפוס, ולכן אף כשיצאו מן הבית הרי הן כניצודין ועומדין ע"י חיה צידה. וכת' **בשעה"צ** (אות כג) דכן מוכח בביצה כ"ד בתרוץ דרב מרי ובר"ן ושאר פוסקים דמטעם זה לא מקרי צידה, אכן ברא"ש נזכר התרוץ ראשון דתלוי במזונותו עליך, ע"כ.

וכת' **בה"ל** (על סעי' יב ס"ד"ה חיה) דלכו"ע אם קנה עוף מחדש אצל א' בעירו במקום קרוב, אם עכ"פ הורגל לבוא לכלוב הישן אם יניחיה אם צדו עתה בחוץ הבעה"ב או כל אדם פטורים, ע"כ. ועי' **במ"ב** (סי' ט) שכתב שסתם ארנבת אינה בכלל בני תרבות.

ט. בעלי חיים שאינם נשמטים – בע"ח מאולפים

ועי"ש **במ"ב** (סי' ק"ג) שכתב לגבי בעל חי כגון סוס וכדו' שאינם נשמטים מיד אדם, דאפילו חדישים אין בהם משום צידה, ואפילו לא חוזרים לערב לביתם דכיון שאינם נשמטים חשיב ניצודים. וכן **החיי"א** (אות כג) כת' דנ"ל דמותר לעמוד בפניה שלא תברח כדי שממילא תחזור לבית. ודוקא באלו שכבר הורגלו בבית דאין בהם צידה דאורייתא, וגם מותר לדחותו עד שתכנס לבית גדול שאינו יכול להשיגה בשחיה אחת, דאין כאן צידה דאו", ע"כ. והביאו **המ"ב** (סי' ק"ג).

יוצא שמיני בע"ח ביתיים או מאולפים שאינם נשמטים מיד אדם, אין בהם משום צידה (ועי' לעיל דלא במינא תליא מילתא אלא בדידה תליא). אולם ציפורים וכדו' שנשמטים, אסור לצודם אף בביתו אם הוא במקום דלא מטיי בחדא שחייה.

י. פתיחת וסגירת כלוב

וכתב **בה"ל** (ד"ה אסור) על הא דפסק **הרמ"א** דחיה ועוף שברשותו יש בהם משום צידה, דאפ"י אם היו העופות בתוך הכלוב ונפתח הכלוב יש ליהורא שלא יסגרנו, כיון שהוא מכויין בזה לצודם שלא יצאו החוצה, וכן משמע בספר **זכ"א** (ערך שבת אות ג) בשם **מחז"ב** (אותיות ו-ו) שכתב דלפתוח ולסגור לול של תרנגולים בשבת אסור, אבל מותר להאכיל להעופות אשר בלול ביום ש"ק עי"י עכו"ם ואם העכו"ם בעצמו יסגור לית לן בה עי"ל, ונ"ר דמייירי שהבית גדול או שהלול עומד בחצר, דאם הבית קטן מותר לסגור הלול ואפ"י אם הבית גדול יוכל ג"כ להאכילם בענין שלא יצתו הלול לגמרי שיוכלו לברוח, ע"כ.

אלא דהיערנו **שבבה"ל** על סעי' ו' (ד"ה והק"ל) סותר דברי עצמו, דכת' שאם קנה עוף מחדש קודם השבת ועדיין לא הורגל העוף בבית ואירע שנפתח הדלת אסור לסגור אח"כ דנחשב ע"ג צידה נמורה ויש בזה חוב חטאת, ודוקא כשהבית קצר דמטא ליה בחד שחיה (ועל כן בסיגרת הדלת הבע"ח ניצוד מהי"ת), אבל אם הבית גדול או שהעוף כבר מורגל בבית ובא הוא מעצמו לערב למקומו דאין בצידתו (ע"י סגירת הדלת) רק איסור דרבנן, י"ל כה"ג לא גזרו על פתיחת הדלת אחרי שכבר ניצוד קצת פעם א' [ממ"ג], ע"כ. ומבואר דס"ל להקל אף בבית גדול היכן שהורגל בביתו. ובאמת **הזרע אמת** (סי' לז) שהוא מקור **המחז"ב** מייירי בשלא הורגלו דאיכא משום צידה דאו"י אם ברחו, אבל היכן דאיכא משום צידה דרבנן מבואר דשרי וכדברי **הבה"ל** על סעי' ו'.

יא. קטנים מחזירין אותם לכלובם – או לרהותם ע"י גדול

כתב **באגודה** (סי' ק"ב) אין מדרין תרנגולת שברחה, לכן תרנגולת שיצתה מן הבית בשבת אסור לצודה, אך דוחין אותה עד שתכנס, כיון דרחב הוא ולא נקיס לה בחדא שחיה. ואם תינוקות קטנים או חתים צדים אותם להחזירה אין מוחין. והביאו **המ"א** (סי' ק"ב) וכן נקט **המ"ב** (סי' ק"ג) אלא שכת' שמותר אף לבקש מהנכרי דהוי שבות דשבות, וכן מותר להישראל לעמוד בפני העוף שלא יברח כדי שממילא יחזור לבית. ומשמע שע"י קטנים מקלינן אף לצודן כיון דאין בזה אלא איסור דרבנן ולפי השו"ע שרי.

וכת' **המ"ב** (סי' ק"ג) שאם הוא מתכוין להכניסם לכלוב רק כדי שלא יעשו היוזקות בבית אפשר שיש להקל. וביאר **בה"ל** (ד"ה לצוד) שהטעם להקל בזה מפני דהוי משאצ"ל, וגם הוא דבר שאינו מחוסר צידה דהוא ג"כ רב מדרבנן, וכ"פ דהוי תרי דרבנן אפשר שיש להקל במקום הפסד, ודומיא דמה דפסק **המשאת בנימין** (שם) דאם חושש שיש ג"כ יגנבו ואיכא הפסד מקלינן דחיות התרנגולת בבית שהוא צידה כלאח"י במקום דיחיה האיסור צידה רק מדרבנן כגון שהורגלה לבוא לביתה, ע"כ.

יב. להכניסם לכלובם כשהם מוקצה

עי' **בט"ז** (סי' שטו סי' ק"ג) שכתב דהא דמותר לפי דעת המקלין צידת בע"ח בני תרבות, היינו שירדוף אותה עד שתכנס לבית או דוחין אותה בידים כדלעיל סי' ש"ח ס"מ, אבל לטלטל אותה ודאי אסור דלא כרש"ל בתשו' הנ"ל כמ"ש שם סימן ש"ח, ע"כ. ועי"ש (סי' שח סי' ק"ב) שכת' **דרש"ל בתשובה** (שם) כת' שהתרגולין שבבית מותר בשבת לצוד אחריהם וליטלן, ומביא שם ההיא דהצדן פטור, ותמתני על מה סמך הדתיר לטלטל מוקצה אע"ג דשרי לדעתו היינו למקום שמשמטין שם ירדוף אותם לשם, אבל הטלטול בידים בדבר המוקצה אין היתר, ואול"ל נאמר דט"ס הוא מ"ש וליטלן לא ידעתי לישב ועל כן אין לסמוך בהיתר טלטול בזה, ע"כ. ועי' **במ"ב** סי' ש"ח (סי' קמ"ו) שכת' דאסור לתפוס בידים, ואפילו אם הוא מורגל בבית מכבר דתו אין בו משום חשש צידה כמבואר בסימן שט"ז, אפ"י לטילס בידים אסור משום מוקצה, אלא יפריחה מעליהם וכמבואר בסימן של"ד במ"י בסק"ג דאיסור טלטול מוקצה הוא אפ"י במקום הפסד, ע"כ. והמ"ב (סי' ק"ד) פסק כהט"ז. ועי' **בה"ל** (ד"ה לתפוס) שכת' שרש"ל השו"ע שמותר לתפוס היינו לצודן להכניסן למקום צר שנצודים בו ועומדים בו ומוכנים לתפוס, ועי"ל דהאי לתפוס ר"ל לדדותם בצוארם ובצדדיהם שלא בהגנה מן הארץ דשרינן לעיל בסי' ש"ח סל"ט ס"מ [מאמר מרדכי], ע"כ.

מסקנא דדינא

א' בעלי חיים כגון ארנבת, תוכי, דגים וכיוצ"ב, מוקצים הם כעצים ואבנים. אלא שאם יחדם למשחק או לנוי י"א שאינם מוקצה, ויש מחמירים, ואין להקל אלא במקום צורך או לקטנים. ומ"מ לכו"ע אסור להשתמש בהם כגון לרכוב או להישען עליהם בבח, או לחמם בהם ידיו וכדו'. ב' בעלי חיים שאינם נשמטים מידי ארנבת, כגון סוס, ואם בע"ח מאולפים, אין בהם משום צידה לכל הדעות, אפילו קנאם עתה, אבל בע"ח שנשמטים, כגון חתול או ארנבת, יש בהם משום צידה. ג' בעלי חיים אפ"י נשמטים, אלא שהורגלו בבית וממילא יחזרו לבית (של בעל הבית או של בן עירו במקום קרוב) בערב, ונוח לתפוס אף כשיצאו מן הבית, הרי הן כניצודין ועומדין, ולדעת השו"ע אין בהם משום צידה כלל ומותר להכניסם לכלוב, אפ"י מרדו והם בחצר גדולה כ"כ שאם לא גדלו בין בני אדם היו צריכים מצודה שאז אסור מדרבנן דמחזי כצידה. ולדעת הרמ"א אסור מדרבנן בכל אופן אלא אם כן מתקיימים שני תנאים, שאינם מורדים ובחצר קטנה. ד' חיה ועוף שברשותו שמרדו לגמרי דהיינו שברחו ואינן חוזרין לביתו בערב אלא לנין בשדה וקשה לתפוס בלי מצודה ותחבולה, יש בהם משום צידה מה"ת לכו"ע. ה' קנה בעל חי חדש ועדיין לא הורגל בבית, ואירע שבת שנפתחה הדלת, אסור לסגרה כי הסגירה נחשבת צידה נמורה, ומ"מ אם הבית קטן דמטא ליה בחד שחיה, או שהבעל חי כבר מורגל בבית, שבאופן זה לכל הדעות אין בצידתו רק איסור דרבנן, יש מקום להקל לדחור ולסגור הדלת. ו' בעלי חיים שיצאו מן הבית שאסור לצודן כנ"ל, מותר לדחות אותן עד שיכנסו לבית אם הבית רחב ולא מטו לה בחד שחי', או שהם בני תרבות, כיון שזה צידה כלאח"י ובמקום פסידא התיירו. ומותר לבקש מהעכו"ם שיצודו אותם. וכן קטנים שצדן אותם החתים אין מוחין בידם. ז' לכל הדעות אם מתכוין להכניסם לכלוב כדי שלא יזיקו או שלא יגנבו יש להקל.

וגדולה מזאת מצאנו במארי פטוטה (מ) דכתב דכל שאין כהן לישא את כפיו ש"צ אומר בברכה הודאה או"א וכו', ואין אומרים ברכה זו אלא בתפילה הראויה לנשיאות כפים על הדרך שביארנו שהרי אינה אלא במקום נשיאות כפים, ומכאן נהגו ברוב המקומות להיות הכל עומדים בשעה זו, שהרי במקום נשיאות כפים היא.

וכ"כ במסכת מגילה (כ"ד:) - במסכת סוטה התבאר שברכת כהנים צריכה להיות בלשון הקודש, ובנשיאות כפים, ובעמידה. ומכאן נוהגים בספרד להיות כל הצבור עומדין בשעה ששליח ציבור אומר ברכת כהנים אפ"י במקום שאין נושאין כפיהם.

הנה מבואר מדברי האשכול דיש לעמוד בזמן ברכת כהנים, ובמאירי מפי' עוד נהגו לעמוד אף בשעה שהש"צ אומר ברכת כהנים.

ואכן **המשנ"ב** בהל' נשיאות כפים סי' קכ"ח סי' ק"א אחר שהביא דברי המג"א דהציבור רשאי לשבת בברכת כהנים, כתב דהמנהג שהכל עומדין, ושכן משמע במאירי ובאשכול. ואף **הכה"ח** (לגרי"ח סופר זצ"ל - סי' קכ"ח סי' ק"א) אחר שהביא דברי הפוסקים הנ"ל כתב דיש להחמיר היכא דאפשר.

מיהו בסי' קכ"ז לענין ש"צ שאומר ברכת כהנים סתם המשנ"ב ולא פי' מיד. ואכן **בציץ אלעזר** (ה"י ס' י"ח) דייק מכך דדוקא לענין ברכת כהנים דהיה המנהג לעמוד כתב לסייע למנהג מדברי המאירי והאשכול, אבל לענין ש"צ האומר ברכת כהנים דלא היה מנהג לעמוד לא מצא לשנות המנהג מחמת דבריהם ע"ש.

ועיניו **בזכור לאברהם** (לגרי"ח אלקלעי זצ"ל - אות ת' תפילה) דכתב דמה שנוהגין העם כשהחזן אומר או"א שהופכין פניהם נגד החזן, ודאי דהיינו טעמם דכמו שבברכת כהנים צריך שיהיו פני העם כנגד פני הכהנים, כמו כן סוברים דה"ה הוא הטעם בחזן דמאי שנא. אכן נראה דדוקא בכהנים הדין כן, אבל בש"צ א"צ להפוך הפנים, דשאני כהנים דאומרים אותה בלשון ברכה מש"א הש"צ דאינו אומרה אלא בדרך בקשה, כמ"ש הלבוש דמה"ט אין עונים אמן אחר הש"צ אלא עונים כן יהי רצון. וכיון דמה שצריך שיהיו פני הקהל כנגד הכהנים טעמא כדי לקבל הברכה, א"כ ממילא כשאומרה החזן דאינו דרך ברכה אלא דרך בקשה א"צ להפוך הפנים.

אולם **היפה ללב** (לגרי"ח פאלאני זצ"ל - ח"א סי' קכ"ח סי' ק"א) כתב דאף כשאומר הש"צ או"א יש לפנות פניהם נגד הש"צ כדי לקבל אור העליון הנמשך בעת ברכה זו. ושכן ראה שנוהגים אנשי מעשה. ושוב מצא שהר"ד עראמה בחיבורו על הרמב"ם דכתב דהא דאמרין עם שאחורי הכהנים אינם בכלל הברכה, כן הוא אף בחזן. ע"כ. והביאם **בה"ח** (לגרי"ח סופר זצ"ל - סי' קכ"ז סי' ט"ז). **העולה לדינא** - בשעה שהש"צ אומר ברכת כהנים, טוב שיעמוד ויכוין פניו כנגד הש"צ כשם שנוהגין בברכת כהנים. אולם אין בזה חיוב מעיקר הדין.

נכתב ע"י

הרה"ג הרב שמעון פלזלי שליט"א
מו"ץ הקהילה החרדית מעלה ארומים

פניני מוסר

עניני שבת קודש

לימוד התורה בשבת קדש (יא)

ניצול השבת כ"ומא דשוקא לעבודת ה' -
והורוצה לזכות לתורה של תורה, ישכיל לנצל את השבת קדש לעסק התורה והתפילה, שהוא כמו י"ומא דשוקא" שהיה בעיירות שהתפרנסו ממנו לכל ימי השבוע, וכל אחד השתדל לתפוס מראש מקום טוב, לעמיד מרכולתו, ולמכור כמה שיותר, בידוע שזה פרנסתו לכל השבוע, ואם לא יצליח ביום השוק, יעבוד בקושי כל השבוע...

כן השבת קדש הוא "ומא דשוקא" של תורה ועבודת ה', עבור כל ימות השבוע, וכן עליה המחפש את הדרכים להתעלות בעבודת ה', יהא ענינו בראשו לנצל את היום הקדוש הזה כראוי, ויהי"ר שנוכח לנצל את השבת..."
... הגי' ישראל אליהו ויינטרוב זצ"ל, רוא דשבת עמ"ב צ"ז

נערך על ידי מו"ם "עבודת שבת קודש"

האזנה לשיעורי בעמ"ח"ם שמעתא עמיקתא שליט"א במספר ישיר 073-295-1244

✉ להצטרפות לרשימת התפוצה ללא עלות ניתן לשלוח בקשה לדוא"ל: amikta@amikta.co.il

© שמעתא עמיקתא – לרפו"ש של חנה דינה בת צירל תחי' בתושחי' – לשאלות והערות ניתן להתקשר לפל' 052-767-0503

